

UVOD

Sporne odnose među strankama savremeni pravni sistemi rješavaju pred državnim sudovima stvarne i mjesne nadležnosti, izabranim sudovima, odnosno arbitražama ili pred posebnim zakonom utemeljenim tijelima koja imaju funkciju posredovanje među strankama. U pravnoj teoriji i praksi spor se može riješiti na dva načina: adjudikativnim ili neadjudikativnim postupcima. Adjudikativni postupci se vode pred državnim sudom ili arbitražom i u oba slučaja su ovlaštena da donesu odluku koja je obavezujuća za stranke i ima snagu izvršne isprave, dok neadjudikativni postupci spadaju u različite oblike alternativnog rješavanja sporova, kao što su mirenje i posredovanje.

Poznato nam je da se arbitražno sudovanje isključivo temelji na volji stranaka i zasigurno ima svoje prednosti koje se ogledaju kroz slobodan izbor materijalnog i procesnog prava, izbor arbitara, mjesta arbitraže, brzine postupka, konačnost donesene arbitražne odluke, ali isto tako ima i mane u vidu mogućih zloupotreba koje se mogu manifestovati kroz razna nametanja ekonomski slabijoj strani. Jedna od prednosti arbitraže su i široko prihvaćeni međunarodni izvori prava pri čemu se odluke međunarodnih arbitraža lakše prinudno izvršavaju u inostranstvu nego odluke nacionalnih sudova. Ova karakteristika je naročito značajna u međunarodnim trgovinskim sporovima. Zastupljenost međunarodne trgovinske arbitraže je sve veća, jer je u mnogim slučajevima potencijalnim strankama parnica nedostupna, postupak je dugotrajan, suviše formalan i višestepen, što u konačnosti vodi stvaranju velikih i pri tom neželjenih troškova. Pored pomenutog imamo i pojavu vođenja paralelnih postupaka u različitim državama. Zato možemo reći da su to upravo razlozi sve veće pažnje, popularnosti i ogromnog značaja arbitraže u rješavanju međunarodnih privrednih sporova i predstavlja najefikasniji metod rješavanja sporova između država, drugih kolektiviteta i pravnih lica različitih država.

S obzirom da u arbitraži neutralna osoba donosi obavezujuću odluku, od arbitra se najčešće zahtijeva da bude pravnik ili stručnjak u oblasti koja je predmet spora.

Iako se arbitraža najčešće koristi za rješavanje privrednih sporova, njena upotreba u svijetu se širi i na druge domene, te se organizuju arbitraže oko granica, imovinskih sporova i dr.

Kao i za medijaciju i ovdje važi pravilo da stranke ne mogu ugovoriti arbitražu u onim sporovima, koji u skladu sa zakonom predstavljaju isključivu nadležnost suda, odnosno u njima važe odredbe imperativnog karaktera koje se ne mogu mijenjati voljom stranaka, niti arbitražnom odlukom.

U ovom radu nastojat ću da pojasnim neke od pojmova kao što su međunarodni privredni sporovi i osnovne karakteristike, pojam arbitraže, istorijat, vrste i načina konstituisanja, položaj arbitara, sa osvrtom na dejstva i izostanak dejstava arbitražnih odluka u slučajevima kada postoje razlozi za poništenje arbitražne odluke, nekim od najpoznatijih arbitraža u svijetu, kod nas i u regionu. U izlaganju ću se naravno osvrnuti i na istorijski dio osnivanja i razvoj Suda, organizaciju nadležnosti, karakteristike pravila arbitražnog postupka koje se primjenjuju pred Sudom te donošenje odluka od strane Suda.